

Danuta Mastalska

Niepokalana Matka Chrystusa

Salvatoris Mater 6/4, 377-380

2004

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W roku 2004, w 150 rocznicę ogłoszenia dogmatu o niepokalanym poczęciu Maryi, w Polsce odbyło się wiele sympozjów poświęconych temu tematowi. Jedno z nich zorganizowało Polskie Towarzystwo Mariologiczne we współpracy z Katedrą Mariologii KUL właśnie na KUL-u, w dniach 23-24 kwietnia. Materiały z tegoż sympozjum zostały zredagowane przez K. Kowalika SDB i K. Peka MIC i opublikowane w książce „Niepokalana Matka Chrystusa”¹, w 7 tomie Biblioteki Mariologicznej PTM.

Książka prezentuje 13 referatów wygłoszonych na sympozjum i 3 dyskusje panelowe. W pierwszym z referatów (*Virgo Immaculata – historia dogmatu*) ks. Krzysztof Kowalik SDB przedstawił historię dogmatu niepokalanego poczęcia (s. 9-26) poczynając od Biblii, poprzez patrystykę, średniowiecze aż po Lutra i wreszcie samą definicję dogmatyczną. Autor na koniec podkreśla, że na sformułowanie definicji dogmatycznej o niepokalanym poczęciu NMP zasadniczy wpływ miało *wprowadzenie Maryi do kultu chrześcijańskiego [...], a nie spory i kontrowersje teologiczne* (s. 26).

Następnie o. Zachariasz Jabłoński OSPPE przybliżył *Idee przewodnie Pierwszego Polskiego Kongresu Mariańskiego* (s. 27-47). Kongres ten miał miejsce w 1904 r. we Lwowie. Do idei tych należały tematy dotyczące czci NMP w Polsce, na Litwie, Rusi, Śląsku, u Ormian, a także w wybranych szczególnych miejscach kultu. Przyglądano się tej czci w wymiarze życia społecznego. Wspomniane idee przewodnie były zainspirowane przez Rzym, jak też konkretną sytuację społeczno-polityczną po rozbiorach. Najwięcej miejsca poświęcono tematyce ślubów Jana Kazimierza, niemniej znalazło się tam również zagadnienie niepokalanego poczęcia, czyli prawdy, ze względu na którą w 50. rocznicę dogmatu został zorganizowany kongres. Obszernie potraktowano tam temat sodalicii mariańskich, zwłaszcza w roli urzeczywistniania ślubów lwowskich. Biorąc pod uwagę obecność refleksji nad niepokalanym poczęciem podczas kongresu Autor stwierdza: *Jakkolwiek ideą przewodnią kongresu powinna być Maryja Niepokalanie Poczęta, to jednak należy podkreślić, że raczej był to pretekst niż fakt. Nurt przewodni stanowiła prezentacja obecności Maryi w polskiej kul-*

Danuta Mastalska

Niepokalana Matka Chrystusa

SALVATORIS MATER
6(2004) nr 4, 377-380

¹ *Niepokalana Matka Chrystusa. Materiały z sympozjum mariologicznego. Lublin, 23-24 kwietnia 2004*, red. K. KOWALIK SDB, K. PEK MIC, Częstochowa-Lublin 2004, ss. 280.

turze religijnej, pobożności i twórczości, a zwłaszcza obecności odniesień do Maryi w różnych dziedzinach życia społecznego (s. 46).

Z kazań koronacyjnych wygłoszonych w Polsce starał się wyłonić tematykę niepokalanego poczęcia (*Maryja Niepokalana w teologii kazań koronacyjnych*) Krzysztof Staniek (s. 49-58). Po przebadaniu ich doszedł do wniosku, że w kazaniach tych niewiele miejsca poświęcono wprost tajemnicy niepokalanego poczęcia, jednak znajduje się ona w szeroko rozumianym kontekście tych kazań.

Kolejnym etapem sympozjum była dyskusja panelowa na temat: *O niepokalanym poczęciu w odnowionej teologii* (s. 59-71). T. Siudy wprowadzając do dyskusji (zachęcając do niej) zwrócił zwłaszcza uwagę na zmianę kontekstu refleksji o niepokalanym poczęciu Maryi, który wcześniej koncentrował się wokół Jej przywilejów, natomiast obecnie kładzie się nacisk na ujęcie historiozbowcze, realizujące się na trzech drogach: *via creationis*, *via redemptionis* i *via pulchritudinis*.

Wypowiadający (na ogół krótko) swe opinie dyskutanci (m.in. E. Cardenas SM, J. Pach OSPPE, K. Staniek, K. Kowalik SDB, Z. Chmielarz OP, ks. A. Nadbrzeżny, S.C. Napiórkowski OFMConv, ks. L. Kotwicki) koncentrowali się głównie na zestawianiu dawnych i współczesnych opinii, podejść do tematu niepokalanego poczęcia, akcentowano również kontekst ekumeniczny.

Kolejny prelegent, Kazimierz Pek MIC, poszukiwał nauki o niepokalanym poczęciu w pismach, które się zachowały po o. Stanisławie Papczyńskim (*Ojca Stanisława Papczyńskiego wyjaśnienie misterium niepokalanego poczęcia*, s. 73-85). Autor stwierdza, że o. Papczyński *posługiwał się zasadniczo dwoma sposobami wyjaśniania Niepokalanego Poczęcia: „ex consequentibus” i „praeservatio”* (s. 85).

Ks. Marek Chmielewski zatrzymał się nad *Tajemnicą niepokalanego poczęcia w doświadczeniu mistycznym bł. Marceliny Darowskiej* (s. 87-100). Tajemnica niepokalanego poczęcia NMP należy do głównych wątków mistycznych przeżyć bł. Marceliny, które często wiążą się z przeżywaniem Eucharystii. „Widzi” Niepokalaną jako towarzyszącą Synowi czy też w relacji do tajemnicy Trójcy Świętej. Autor nazywa Zgromadzenie Sióstr Niepokalanego Poczęcia dojrzałym owocem (typowo polskim) ogłoszonego dogmatu, który znalazł istotne miejsce w przeżyciach mistycznych Darowskiej – współzałożycielki Zgromadzenia.

Maria Kajdan przedstawiła panoramę zgromadzeń honorackich w aspekcie czci oddawanej Niepokalanej (*Cześć Matki Bożej Niepokalanej w charyzmacie zgromadzeń honorackich*, s. 101-130). Wpierw ukazała niepokalane poczęcie w nauczaniu o. Honorata Koźmińskiego, później maryjność założonych przez niego zgromadzeń, następnie skupiła

się nad tymi z nich, które mają w nazwie imię Niepokalanej, jak też nad tymi, którym patronuje Niepokalana, kończąc swe rozważania prezentacją praktyk pobożnych, odnoszących się do niepokalanego poczęcia, w pozostałych zgromadzeniach honorackich. Według Autorki: *Kult Matki Bożej Niepokalanej w zgromadzeniach bł. Honorata od samego początku jest podporządkowany kultowi, jaki Kościół oddaje Ojcu, Synowi i Duchowi Świętemu* (s. 130).

Następnie ks. Wacław Siwak ukazał *Niepokalaną w myśli maryjnej bł. Jana Balickiego* (s. 131-155). Najpierw omówił teologiczne aspekty niepokalanego poczęcia (zachowanie od grzechu pierworodnego, pełnia łaski) w ujęciu Balickiego, po czym przedstawił jego refleksję dotyczącą czci Maryi Niepokalanej (Boże macierzyństwo jako podstawa tej czci; wśród jej przejawów - postęp w doskonałości życia, naśladowanie cnót Maryi, wzywianie pośrednictwa). Autor zaznacza, że nie jest to całościowy obraz nauczania Balickiego o Maryi, gdyż większość rękopisów nie zachowała się.

Z kolei ks. Teofil Siudy w temacie *Święty Maksymilian Kolbe jako promotor kultu Niepokalanej* (s. 157-168) zatrzymał się zwłaszcza nad znaczeniem, jakie św. Maksymilian przypisywał w tym kulcie poznawaniu Niepokalanej i życiu w duchu oddania Jej.

Miejsce Niepokalanej w posługiwaniu pasterskim biskupa Henryka Przeździeckiego (s. 169-177) omówił ks. Roman Karwacki. Jego posługiwanie upływało właśnie pod znakiem Maryi Niepokalanej Bogurodzicy i Królowej, i znamionowało jego nauczanie.

Spojrzeniem na niepokalane poczęcie Maryi przez ks. F. Blachnickiego zajął się o. S. Celestyn Napiórkowski OFMConv (*Niepokalane poczęcie w interpretacji ks. Franciszka Blachnickiego*, s. 179-187). Autor wyróżnia dwa okresy rozwoju myśli Blachnickiego o Niepokalanej. W pierwszym (niepokalanowskim) inspirowanym duchowością św. Maksymiliana, nawiązywał do trzech ruchów maryjnych: jasnogórskiego, Kolbiańskiego i fatimskiego – ich syntezę widział w Krucjacie Trzeźwości. Natomiast w drugim okresie (lubelskim) interpretuje tajemnicę niepokalanego poczęcia w kontekście soteriologii, eklezjologii, pneumatologii i charytologii.

Drugą dyskusję panelową podjęto pod hasłem: *Polska teologia niepokalanego poczęcia* (s. 189-198). W dyskusji tej autorami krótkich (nawet kilkuzdaniowych wypowiedzi) byli m.in.: E. Cardenas SM, ks. T. Siudy, S.C. Napiórkowski OFMConv, ks. W. Siwak, M. Majdan, ks. L. Kotwicki, ks. M. Chmielewski, K. Kowalik SDB.

Przywoływano w niej postać i myśl św. Maksymiliana dotyczącą Niepokalanej, pytania odnosiły się także do innych postaci przedstawionych w referatach: ks. F. Blachnickiego, M. Darowskiej i bł. J. Balickiego.

Kolejny temat (*Maryja niepokalanie poczęta w pobożności słowackiej*, s. 199-207) przedstawiła Jana Moricová. Stwierdziła, że kult Niepokalanej nie jest na Słowacji dominujący, jednak obecny. Liturgicznie na pierwszym planie jest wspomniana tylko dwa razy i bez związku z jakimś specyficznymi nabożeństwami lub zwyczajami.

Następny prelegent, także ze Słowacji, Anton Adam CM, podjął temat: *Dogmat niepokalanego poczęcia Maryi w posoborowej teologii słowackiej* (s. 209-219). Zauważył, że w posoborowej literaturze słowackiej niewiele miejsca poświęca się tematowi niepokalanego poczęcia. Także opracowania akademickie tego tematu przedstawiają się skromnie.

Ostatni z referentów, Ryszard Obarski, przedstawił ujęcie prawdy o niepokalanym poczęciu przez Grupę z Dombes (*Niepokalane poczęcie w nauczaniu Grupy z Dombes*, s. 221-234). Autor skoncentrował się na dokumencie tej Grupy z 2001 roku². Stwierdził m.in., że w kwestii niepokalanego poczęcia (choć nie tylko) protestanci uczestnicy Grupy z Dombes proponują jego symboliczne odczytywanie oraz uznanie prawa katolików do przyjmowania go za dogmat wiary.

W dyskusji panelowej pod hasłem: *Niepokalane poczęcie w dobie teologii dialogu* (s. 235-238) pytania kierowano do wszystkich trzech prelegentów: R. Obarskiego, J. Moricovej i A. Adama. Dyskusję podjęli: S.C. Napiórkowski OFMConv, J. Moricová, A. Adam CM, R. Obarski, K. Staniek, E. Cardenas SM, ks. T. Siudy i K. Pek MIC.

W wypowiedziach pojawił się m.in. postulat interpretacji prawdy o niepokalanym poczęciu w kontekście chrystologicznym, pneumatologicznym, antropologicznym, zwrócono również uwagę na potrzebę troski o właściwą terminologię.

W aneksie do książki dołączono nowe tłumaczenie bulli Piusa IX *Ineffabilis Deus*, dokonane przez ks. Z. Wójtowicza. Tekst polski opublikowano równolegle z tekstem łacińskim (s. 240-271).

² *Maryja w Bożym planie i w komunii świętych*, tł. R. Obarski, „Salvatoris Mater” 3(2001) nr 3, 266-299.